

ho entén malament com si fos una *-l-* palatal; veg. FEW II, 568b, 569b. Amb altres parlars occitans deu haver fet el mateix error, i això degué contribuir prou a convèncer¹ de la seva etimologia a base del fr. *quille* 'bitlla' (germ. KEGIL), evidentment erònia. Vegeu allí per a més formes occitanes, i també a la p. 567b, on han anat a parar algunes altres d'aquestes formes. —⁵ D'on el fr. *resquiller* «s'acorder un suplement d'absence, de bon temps, de boisson» en l'argot dels poilus (Spitzer, *Litbl.* XLVI, 112). —⁶ Per aquestes dues raons fonètiques hem de descreure d'una semblança, que crida l'atenció, amb l'alb. *škul* 'jo arrenco', que amb el seu oposat *ngul* 'clavo o empenyo endins' («stosse hinein»), encara que suposin una base *KULJO (amb prefixos *š-* i *n-* EN-), que sembla reaparèixer en bàltic (lit. *kuljù*) (Gustav Meyer, *Alban. Studien* III, 77, 80; *Etym. Wb.*, § 307). La forma etimològica geminada de la lateral d'*esquitllar*, it. *sguillare* s'oposa també —junt amb mil òbvies raons— al suggeriment etimològic de Moll (*AlcM*) que *esquitllat* sigui tret de la forma menorquina *resquillar* (veg. infra) que per la seva banda fóra metàtesi de *relliscar*. —⁷ Car en el que apuntava Pieri (*l. c.*) que vingui de l'it. *sqi-llia* 'campaneta, esquella', ni dins el conjunt dialectal italià té cap versemblança semàntica, i ja no ho hauria suggerit si hagués conegut les formes de fora d'Itàlia, que ho fan òbviamet impossible; res no hi canviaria d'admetre que *sguillare* italià en el sentit de 'sonar' no fos (com aquest ho deu ser) derivat de *sqi-llia* 'esquella' sinó parent de l'angl. i esc. *squll* 'cridar violentament' (com preferiria Cipriani, *Rom.* xxxi, 135): salta a la vista que el sentit del nostre mot no és cosa de so. —⁸ *Squalens litus* «rivage aride», Terenci, *squalebat civitas* «la cité était plongée dans le deuil», Ciceró, *squalebat tellus* «la terre était desséchée», Sili Itàlic, *humus squalet serpentibus* «la terre fourmille de serpents», Ovidi, *squalentia terga lacerti* «le dos rugueux du lézard», Virgili.

ESQUITXAR, i a les Illes i a comarques valencianes, i ja antigament, *esquitar* (o *esguitar* a València): comú amb l'it. *schizzare* 'saltar o brollar amb violència un líquid', 'esquitxar', *schizzo* 'esquitx', port. *esguichbar* i *esguicho* id., també *esquitchar* i formes semblants en molts parlars occitans i francesos: mot de creació expressiva i onomatopeica que, amb els sons de *sk* i *tx* (o *ts*), ajudats pel so agut de la *i*, evoca directament la idea de la substància líquida, escopint o projectant-se a bocinets, en forma més o menys audible. □ 1.ª doc.: *esquitxar* o *esquitxador*, c. l'a. 1500; *esquitar*, c. 1405.

«En una terra havia una aygua que, ara esquere tota suau, adés exie tan fort que *squtave* tro al cel, a vejares d'om», StVicentF (*Serm.* II, 56.18). Encara que no per vehicle tan noble, podem deduir que la variant amb *-tx-* no era menys antiga: figura en el *Vocab. Cat.-Alemany* de 1502 «*esquixa la merda: zertzerr den dreck*» o sigui 'tira ça i lla esquitxos d'ex-

crement';¹ no figura en Busa-Nebr. (1507), però el *DAG.* porta del *Dicc. Ll.-català* de Nebrissa «sìpho, -onis, per lo *esquitxador* o xeta», i això mateix, però escrit amb *ch*, de la seva Gramàtica, des d'on degué passar «*esquitxador*: sclopous, siphunculus» al *DTO.* [1647]; encara que Belv. no registri més que el substantiu *esquitx*, en el B. de Maldà tenim el verb, i ja amb el sentit pintoresc i secundari de 'amollar (diners)': «hi ha també altre hostal nomenat lo dels Tres Reys, ahont se hi dóna bé a menjar si los pasatgers *esquitxan* pesetas» (*Excursions*, 89), i no cal ponderar si el mot és avui d'ús general en el Princ. i a Mallorca. «La nit és fosca: plou, y hi ha fang, l'aygua *esquitxa* y fa bombolles», EmVilanova (*Del meu tros*, 73).

Pel Nord arriben el verb i els derivats immediats fins al límit de la llengua: *eskítoz de fánnga*, *eskígu d'aigua*, etc. a Cardós i Tor de V. Ferrera (1932-34); també derivats de la forma en *tx* a la costa mallorquina: «Sa Pedra de *s'askiçadó*», accident coster prop de Cala Rajada (1969). I quant al ross., crec que hem d'entendre com *esquitx* la grafia *esquich* que amb el valor de 'ésser diminut' usa Saisset (encara que *Perpinyanenques*, p. 47, el vagi transliterar *esquix*): «El gos s'aixeca, enfuriat, / salta su'l gat, / li fuma la parrabostada, / i --- cruc!... amb una queixalada, / del nas li enceta la pell; / el gat, enrabiat d'aquieix *esquitx* que 'l pica, / d'un cop d'urpa arrapa l'aucell, / i, nyic-nyac, al ventre se'l fica!»

Absolutament insostenible la idea de JGiner i March (*Fulls dels Cursos de Ll. Val. del Rat Penat*, 1963, p. 15) segons la qual *esquitx* sortiria d'*esquits*, el plural valencià, per la pron. dialectal de *-ts* com a *-tx* (fenomen limitadíssim regionalment, estrany no sols al Principat sinó a la major part del P. Val., on és pròpia del Nord): acabem de veure que la forma amb *tx* es documenta des del mateix temps que l'altra, però d'altra part és quasi només amb l'africada *-ts-* o *-tx-* que, com és natural pel seu significat, el mot existeix a Itàlia i França; quant a l'etimologia d'ell, derivat de *quitar* 'pagar', ja no cal rebutjar-la perquè és impossible pel sentit i to dels dos mots.

El que ja no fóra gens arbitrari, tenint en compte que, en un mot d'aquest sentit, una africada té caràcter bàsic, és pensar en un procés en sentit oposat: *esquitx*s plural² (tan freqüent en un mot així) entès com *esquits* d'on *esquit* i *esquitar*. Encara que no hem d'excloure que la forma amb *-t-* sigui tan antiga i fins tan originària com l'altra, en el substantiu i fins en el verb, com sigui que les normes de creació expressiva no manquen d'elasticitat. En tot cas reconeguem que l'ús d'*esquitar* en la llengua literària és legítim, tant com l'altre.

La variant *esg-* és de data més recent: no en tenim notícia fins c. 1800, en Sanelo: «*esguitar*: salpicar» (I, 149v). És avui la del valencià central: «la vall ens sembla un tapís de taula de billar, *esguitat* de terrossets de sucre», G. V. en *Acció Val.* (20-ii-1931), «al tapet d'hule, tot pringós de sucre i *esguits* de copes de cafè», E. Soler («El Camí», 30-ix-33); *esguitar* i